

ERKKI LAUKKANEN: Ratsastus Harrastuksenani

Ratsastus 1960-luvun kadetin harrastuksena

Aloittaessani opinnot Kadettikoulussa syksyllä 1962 olivat kaikki Kadettikoulun tallin 56 hevospaikka käytössä. Ratsuja oli kolmisenkymmentä loppujen ollessa vetohevosia, joilla suoritettiin Santahaminan varuskunnan ajoja kuten veden, halkojen ja sotilaskodin tarvikkeiden kuljetusta.

Ratsut olivat pääosin lämminverisiä Ypäjän kasvatteja¹, mutta joukossa oli pari hyvä suomenhevosta (Alku ja Ystö). Vanhin ratsu oli Jubal (1944) ja nuorin Untuva (1953). Kuuluisin lienee ollut Lamora (1946), joka oli luutnantti Kuistilan ratsastamana osallistunut Tukholman olympialaisten kenttäkilpailuun.

Tallin henkilökuntaan kuului kolme kanta-aliupseeria, tallimestari, eläinlääkintä-aliupseeri sekä kengitysseppä ja tallijoukkue.

Johdettua jokaiselle kadetille pakollista ratsastuskoulutusta annettiin kurssillani noin 30 tuntia. Vapaa-aikoina oli lisäksi mahdollisuus omaehtoiseen ratsastukseen, kun oli osoittanut tallimestarille omaavansa riittävän ratsastustaidon. Vaatimustaso ei ollut kovin korkea! Ratsuista parikymmentä jaettiin nimikoiksi noin parille sadalle kadetille. Koska meitä innokkaita ratsastajia oli melko vähän, sai useimmiten pitää nimikkohevosen joko yksinään tai vain parin muun ratsastajan kanssa.

Tallimestari, vääpeli (myöhemmin sotilasmestari) Eino Brisk² järjesti kurssiltamme vajaalle kymmenelle edistyneimmälle ja innokkaimmalle kadetille koulutusta iltaisin, jonka päätteeksi suoritimme pronssimerkin. Myöhemmin meistä pari suoritti myös hopeamerkin.

Vääpeli Brisk toimi myös Upseeriratsastajien pitkäaikaisena toiminnanjohtajana ja järjesti meille kadeteille mahdollisuuden osallistua erilaisiin Upseeriratsastajien tapahtumiin kuten vuosikokousten yhteydessä järjestettyyn Hubertus-ratsastukseen syksyisin ja rekiretkeen talvella. Osallistuimme myös Upseeriratsastajien jäsenenä erilaisiin ratsastuskilpailuihin, kuten hiihtoratsastukseen Santahaminassa ja Laakson kentällä sekä Salpausselän kisoihin Lahdessa. Kadetit kilpailivat myös opettajia sekä poliisiratsastajia vastaan. Osallistuin kadettina myös tasotuoppikilpailuihin Laakson kentällä ja Ruskeasuon maneesissa.

Erikoisen mieleenpainuvia tapahtumia kadettiajalta olivat viisiottelijoiden kansalliset ja kansainväliset kilpailut Santahaminassa, joissa pääsimme kilpailujen edellisenä päivänä esiratsastamaan radan kilpailuun varatuilla hevosilla. Rata oli noin 1500m pitkä, osittain maastoon ja osittain kentälle rakennettu, käsittäen 100-120cm korkuisia kiinteitä ja putoavia esteitä. Oli todella juhlavaa saada ratsastaa tuollainen rata usealla hevosella yhden iltapäivän aikana.

Mukava kokemus oli myös ratsujen vieminen kesällä laitumelle Malmin ampumaradalle. Ratsastimme yli 20 ratsukon osastona Santahaminasta Herttoniemen ja Myllypuron kautta nykyisen Kivikon alueelle.

¹ Puolustusvoimien lämminverisiittola oli perustettu 1942 Ypäjälle. Vuosittain siellä syntyi kolmisenkymmentä varsaa ja siittolan lopettamiseen mennessä 1.6.1955 tuotettiin yhteensä 329 varsaa.

² Brisk oli palvelut ratsuväessä ja oli esteratsastuksen Suomen mestari vuonna 1959)

Kilpailutoiminta upseerina

Minulla oli kadettina useampia ratsuja nimikkona. Kun varsinainen kilpailutoimintani alkoi vuotta ennen valmistumistani, tallimestarimme Brisk järjesti erään opettajan käytössä olleen Neppari-nimisen ratsun nimikokseni ja Brisk sai puolestaan minulla olleen Servuksen. Nepparista tuli minun ”elämäni hevonen”. Se oli syntynyt 1948, mutta kun se oli nuorena maastoesteellä pahoin loukkaannuttuaan saanut elää monta vuotta Dragsvikissa prikaatin komentajan hellittynä paraatihevosena, se jaksoi hypätä vielä 16 vuotiaankin. Kilpailin sillä vuosina 1964-1966 hyvällä menestyksellä kansallisella tasolla. Vuoden 1965 kilpailusijoitusten perusteella meidät suljettiin pois helpoista luokista, minkä johdosta jouduimme 1966 kilpailemaan 130 cm tasolla vaativassa luokissa. Korkein Nepparilla virallisissa kilpailuissa hyppäämäni este oli ns uloslyöntikilpailussa hypätty 160cm korkea pystyeste. Meitä esitettiin Helsingin joukkueeseen Tukholmaan pääkaupunkien väliseen estekilpailuun, mutta ylieläinlääkäri ei antanut lupaa jo 18 vuotiaan ratsun ulkomaankomennukselle. Tämän kerrottiin johtuneen siitä, että samana vuonna oli ylivääpeli Sainion samanikäinen Nyyrikki³-niminen ratsu jouduttu lopettamaan kalottikilpailuissa Ruotsissa.

Seuraavaksi nimikokseni sain vuonna 1967 Kartaz-nimisen Puolasta ostetun kimon. Se oli näppärä hyppääjä, jolla menestyin kohtuullisesti 120-luokissa. Saatua siirron Lahteen syksyllä 1968 ratsu siirtyi mukanani ja tultuani seuraavana syksynä Tuusulaan kapteenikurssille, palasi Kartaz Santahaminaan. Kurssin aikana ehdin luonnollisesti ratsastaa vain viikonloppuisin. Seuraavaksi nimikokseni sain vuonna 1969 puolalaisen Nagot-nimisen olympiaratsun.

Koska puolustusvoimien hevoset eivät olleet vakuutettuja, kilpailuin osallistumiselle täytyi saada pv:n ylieläinlääkärin lupa. Tämän muodollisuuden hoitivat tallimestari ja varuskunnan ratsastuksenohjaajaksi nimetty upseeri. Osa kansallisista kilpailuista määritettiin vuosittain myös puolustusvoimien kilpailuiksi, joihin sekä ratsu että ratsastaja saivat litteran eli junalipun. Olen osallistunut Helsingin lisäksi Turun, Salon, Niinisalon, Tampereen, Lahden, Kouvolan, Haminan, Lappeenrannan, Mikkelin, Kajaanin ja Oulun kilpailuihin. Kilpailumatka alkoi siten, että hevosenhoitajina toimineet tallimiehet taluttivat ratsut Santahaminasta Herttoniemen asemalle, jossa tapahtui kuormaus.

Satulalaukut, hevosten rehut ja vesi sekä hevosenhoitajien tavarat ja kuivamuona tuotiin hevosrattailta asemalle. Matka saattoi kestää useita vuorokausia ja esimerkiksi Oulusta jouduimme lähettämään hevoset hevosenhoitajien kanssa suoraan Niinisaloon, jossa kilpailtiin seuraavan viikonloppuna. Ratsastajat tulivat viikoksi Helsinkiin töihin.

Koska kyseessä olivat myös puolustusvoimien kilpailut, paikallinen puolustusvoimien eläinlääkäri suoritti aamuisin hevosille tarkastuksen. Yleensä kuunneltiin sydän ja keuhkot, tarkastettiin jalat ja erikoisesti kaviot sekä juoksutettiin hevonen. Tarkastuksen läpäistäkseen oli varsinkin vanha hevonen kuten Neppari syytä käydä tuntia ennen tarkastusta jaloittelemassa kevyesti ratsastaen.

Vuonna 1968 tekivät Ratsastajainliitto ja puolustusvoimat päätöksen valmentaa eversti evp Mauno Roihan⁴ johdolla kenttäkilpailujoukkue vuoden 1972 olympialaisiin. Sitä varten

³ Neppari ja Nyyrikki olivat Ypäjän kasvatteja ja niillä oli sama isä, ori Dacke

⁴ Mauno Roiha suoritti Kadettikoulun 1931-1933, minkä jälkeen palveli URR:ssa haavoittumiseensa saakka syksyllä 1941. Sodan jälkeen hän palveli 1946-1951 hevosvarikon päällikkönä Ypäjällä. Oli menestynyt kilparatsastaja ja osallistui mm Lontoon, Helsingin ja Tukholman olympialaisiin.

komennettiin 7.-13.10.1968 Niinisaloon karsintaleirille 9 upseeria ja 3 aliupseeria sekä heille kaksi hevosta kullekin. Seuraava leiri järjestettiin talvelle Lappeenrannassa, jossa vanhassa ratsuväen maneesissa suoritettiin leirin aluksi ratsukoille hyppy-rohkeus-koee kolmoissarjalla 10,5metrin etäisyyksin. Testin loppukorkeudet olivat 130 -140 -150 cm . Leirin lopuksi koee toistettiin 7,5 metrin etäisyyksin 120 -130-140 tasolla. Leirillä valittiin 8 valmennettavaa ja heille annettiin valmentautumisohjelmat seuraavia leirejä varten. Teoriaopetus painottui hankittavien nuorten kenttäkilpailuhevosten kouluttamiseen.

Puolustusvoimat osti 3.2.1969 Puolasta seitsemän 3000 – 5000⁵ markan hintaista ratsua, jotka jaettiin valmennettaville. Minulle annettiin nimikoksi vuonna 1965 syntyneen NAGOT-niminen, 165 korkea punaruunikko ruuna. Seuraavilla leireillä valmennettavilla oli kaksi hevosta kullakin, vanha ratsumme ja vain satulaan totutettu remontti.

Valmennusohjelmaan kuului parin seuraavan vuoden aikana vuosittain kaksi viikon ja kaksi kahden viikon todella rankkaa leiriä, jotka järjestettiin Niinisalossa ja talvella Lappeenrannassa. Leirien väliselle ajalle valmentaja laati tarkat kuntoa ja taitoa kehittävät valmennusohjelmat, joiden toteutumista leireillä sitten mitattiin niin este-, koulu- kuin laukkatestein. Myös ratsujen pulssia ja palautumista mitattiin.

Ikävä kyllä ohjelma hiipui 1970-luvun alussa ratsujen vaatimattomaan tasoon ja siitä johtuneeseen valmentajan motivaation loppumiseen. Hänen mielestään olisi tullut hankkia esim Irlannista 4-6 kansainvälisen tason kenttäkilpailuhevosta, jotka olisi annettu parhaiksi katsotuille 2-3 ratsastajalle, jolloin näillä olisi ollut kaksi ratsua kullakin.

Olympiaohjelman loppumisen myötä loppui myös minun kilpaurani kansallisella tasolla lähes kokonaan. Kilpailin enää kerran pari vuodessa puolustusvoimien tai viisiottelijoiden hevosilla lähinnä Santahaminassa ja joitakin kertoja Niinisalossa järjestetyissä kilpailuissa 110-120cm tasolla.

Syksyllä 1989 puolustusvoimien ylieläinlääkäri Matti Waris määräsi minut Helsingin varuskunnan ratsastuksenohjaajaksi, jonka tehtäviin kuului mm hevosten käytön valvominen ja yksinratsastusoikeuksien myöntäminen.

Viimeinen puolustusvoimien ratsastusalan hanke, johon liittyi myös muutaman päivän leirityksiä Ypäjällä, oli viisiottelijoiden MM-kisat 1990 Lahdessa. Viisiottelussa kilpailun järjestäjä joutuu asettamaan tarvittavat ratsut, jotka pystyvät hyppäämään 17 hyppyä käsittävän, 120cm korkean esteradan, jossa on kolmoissarja ja kaksi kaksoissarjaa. Viisiottelijat ostivat 1980-luvun lopulla toistakymmentä ratsua Puolasta ja antoivat ne Niinisaloon ja Santahaminaan koulutettaviksi. Itsekin sain tällaisen remontin ratsastettavakseni.

Puolustusvoimien johdon päätöksellä Niinisalon hevoset myytiin vuonna 1993 ja Kadettikoulun hevoset vuotta myöhemmin. Ostin Kadettikoulun huutokaupasta omakseni nimikkonani olleen MrDomfalk-nimisen, DDR:ssa vuonna 1981 syntyneen ison punaruunikon, jonka sijoitin viideksi vuodeksi Tuomarinkylän talliin. Ratsu oli arka, pelkäsi autoja ja oli ”laitakauhuinen”, joten sen kuljettaminen autolla oli erittäin vaikeata. Olin hypännyt sillä Santahaminassa joitakin 120 cm esteratoja ja Tuomarinkylässä jatkoimme alemmissa luokissa. Voitin sillä kerran Tuomarinkylän Ratsastajien mestaruuden ja sijoituin muutamia kertoja myös veteraanien mestaruuskilpailuissa mm hopealle 1993.

⁵ Vuoden 2009 rahassa noin 3700 -5500€